

Δραστηριότητα 5/ Κεφάλαιο 4 (συνεργατική)

Προαιρετικά, μπορείτε στο παρακάτω κοινό έγγραφο σε μικρές ομάδες 3-4 ατόμων να απαντήσετε.

Δίνονται μερικά παραδείγματα λεκτικής επικοινωνίας ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και στο παιδί - θύτη και τα αντίστοιχα μηνύματα που εμπεριέχονται σε αυτήν την επικοινωνία.

Μελετήστε τα και επιλέξτε τα κατάλληλα με βάση τις εμπειρίες και τις γνώσεις σας.

Στη συνέχεια συζητήστε/αποφασίστε ποια θεωρείτε κατάλληλα. Ανταλλάξτε απόψεις για το ποιες αντιδράσεις εκπαιδευτικών μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του περιστατικού βίας και να οδηγήσουν στην επίλυση της σύγκρουσης. Καταγράψτε το κοινό σας κείμενο ως ομάδα.

Μελέτη περίπτωσης

Δύο αγόρια μαλώνουν στο προαύλιο του σχολείου. Το ένα αγόρι χτυπά το άλλο.

Εκπαιδευτικός: «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

➤ Υπάρχει επιλογή και ευθύνη για την επιλογή

Εκπαιδευτικός: «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».

➤ Το παιδί μπορεί να λύσει τα προβλήματα του και να λάβει υποστήριξη αν χρειαστεί.

Εκπαιδευτικός: «Η τιμωρία σου είναι στέρηση όλων των επόμενων διαλειμμάτων».

➤ Τιμωρεί και αδιαφορεί για τυχόν εξηγήσεις.

Εκπαιδευτικό: «Πώς νομίζεις ότι ένιωσες;»

➤ Ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση του παιδιού και προσκαλεί σε επικοινωνία

Εκπαιδευτικός: «Κοίτα τι έκανες! Απαράδεκτη συμπεριφορά!»

➤ Απευθύνει κατηγορία, επικρίνει, αποσκοπεί στη δημιουργία ενοχών.

Εκπαιδευτικός: «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

➤ Το παιδί μπορεί να βρει τρόπους, για να αποφύγει τη βία.

Εκπαιδευτικός: «Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό!»

➤ Υπάρχει ειρωνεία, υπονοεί ότι το παιδί δεν είναι ικανό, ούτε να δώσει εξηγήσεις για την πράξη του, ούτε να βρει λύση στα προβλήματα του.

Εκπαιδευτικός: «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

➤ Τοποθετεί το παιδί-θύτη στη θέση του άλλου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΙΚΡΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

ΚΟΛΙΑ ΕΥΤΥΧΙΑ ΕΙΡΗΝΗ

Υπάρχουν προτάσεις που δεν ενθαρρύνουν το παιδί να καταλάβει τις αιτίες και τις συνέπειες των πράξεών του, γιατί είτε το τιμωρούν άμεσα (π.χ. «Η τιμωρία σου είναι στέρηση όλων των επόμενων διαλειμμάτων») είτε τον υποτιμούν ως άνθρωπο, γιατί τον θεωρούν ανίκανο, ανώριμο να κριτικάρει τη συμπεριφορά του και να υποστηρίξει τη θέση του (π.χ. «Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό!») είτε δεν του αφήνουν καν περιθώριο να εξηγήσει την αιτία της πράξης του («Κοίτα τι έκανες! Απαράδεκτη συμπεριφορά!»). Οι προτάσεις που θα ήταν σίγουρα αποτελεσματικές και θα διευκόλυναν το παιδί να καταλάβει την παραπτωματική συμπεριφορά του είναι οι προτάσεις που ενθαρρύνουν το διάλογο και την επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό (π.χ. «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;» «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα», «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»), και οι προτάσεις που ενισχύουν την ενσυναίσθηση του παιδιού (π.χ.«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;» ή «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»), γιατί βοηθούν το παιδί να καταλάβει ότι σκοπός δεν είναι η τιμωρία του αλλά η διερεύνηση της αιτίας της βίαιης συμπεριφοράς του και η αποφυγή της επανάληψής της στο μέλλον.

Οι προτάσεις

1η: «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο να λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

Με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευτικός δείχνει στο μαθητή ότι τον αντιμετωπίζει ως ώριμο άτομο, σκεπτόμενο και ικανό να κρίνει τις πράξεις του και να κάνει αυτοκριτική. Κινείται προς την κατεύθυνση επίλυσης του προβλήματος, εμπλέκοντας τον μαθητή στην διαδικασία επίλυσης προβλήματος.

2η: «Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»

Ο μαθητής - θύτης καλείται να μπει στη θέση του θύματος και να δοκιμάσει τα συναισθήματα που του προξένησε η συμπεριφορά του. Υπάρχει προσπάθεια να επιτευχθεί η ενσυναίσθηση, να μπει ο μαθητής στη θέση του θύματος ώστε να ανακαλύψει ο ίδιος το κακό που προξένησε.

3η: «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

Καλείται ο μαθητής να προτείνει λύσεις, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη της ίδιας κατάστασης μελλοντικά. Προωθείται ο διάλογος που όταν είναι γόνιμος αποδίδει θετικά και βάζει τον μαθητή να σκέφτεται και να αναζητά αποτελεσματικές λύσεις.

4η: «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Καλεί το μαθητή να μπει στη θέση του συμμαθητή του χωρίς να φαίνεται διάθεση θυμού και επικριτικότητας.

Με τέτοια στάση του εκπαιδευτικού είναι δυνατόν οι μαθητές να μπουν στη διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων. Είναι προτιμότερο να ακολουθούνται τέτοιες λύσεις παρά να καταφεύγουμε σε τιμωρίες (τύπου αποβολής) που όπως έχει αποδειχθεί δεν οδηγούν πάντα στο επιθυμητό αποτέλεσμα αλλά σε πολλές περιπτώσεις διαιωνίζουν το πρόβλημα. Αντιθέτως ευνοούν τη διαιώνιση των προβλημάτων.

Ηλίας Τσακάλης

Αρκετές από αυτές τις προτάσεις σε καμία περίπτωση δεν ενθαρρύνουν το παιδί θύτη να αισθανθεί τις συνέπειες των πράξεών του, μη συμβάλλοντας στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε αρκετές δε περιπτώσεις δίνουν έμφαση στην τιμωρία (π.χ. "Η τιμωρία σου είναι στέρηση όλων των επόμενων διαλειμμάτων") έως και την ειρωνεία (π.χ. "Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό!"). Οι προτάσεις που συμβάλλουν στο προβληματισμό του παιδιού, ενισχύοντας την ενσυναίσθηση (π.χ. "Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;"), ανοίγοντας διαύλους επικοινωνίας και προβληματισμού είναι αυτές που κρίνονται κατά την άποψη του γράφοντος αποτελεσματικές. Ιδιαίτερη σημασία έχουν και προτάσεις που καλούν το θύτη να μπει στη θέση του θύματος (π.χ. "Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;"), διότι απευθύνονται στο συναισθηματικό κόσμο του παιδιού. Συμπερασματικά οι τελευταίες προτάσεις είναι αυτές που θα πρέπει γενικά να χρησιμοποιούνται σε τέτοιου είδους περιστατικά.

ΜΑΡΙΑ ΓΑΝΩΣΗ

Μέσα από τα παραπάνω παραδείγματα επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, πιστεύω ότι τα πιο κατάλληλα για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας είναι αυτά που θέτουν σε προβληματισμό τον ίδιο το μαθητή, όπως το να βρούμε μαζί έναν άλλο τρόπο λύσης του προβλήματος. Ο εκπαιδευτικός δείχνει ενδιαφέρον άλλα βάζει και τον μαθητή στην διαδικασία σκέψης και αναζήτησης εναλλακτικής λύσης. Επίσης με την ενθάρρυνση της ενσυναίσθησης ο μαθητής μπαίνοντας στην θέση του άλλου και θα καταλάβει καλύτερα τι μπορεί να προκαλέσει στον άλλον, έτσι ώστε να το αποφύγει την επόμενη φορά.

Τέλος χρήσιμες είναι και οι υποθετικές ερωτήσεις που γίνονται, όπως τι θα μπορούσε να γίνει για να μην ξανασυμβούν τα ίδια γεγονότα. Έτσι τα παιδιά προβληματίζονται και αναζητούν διαφορετικές λύσεις που θα είναι πιο

αποτελεσματικές όταν προέρχονται από τους ίδιους παρά όταν τους τις επιβάλλει κάποιος άλλος.

Αντωνία Βαρθαλίτου, Σαγκινέτου Ευγενία

Από τα παραπάνω παραδείγματα τα πιο κατάλληλα είναι αυτά που θέτουν το μαθητή σε προβληματισμό για αυτό που έκανε αλλά και όταν καλείται να μπει στη θέση του παιδιού- θύματος. Μέσω της αναζήτησης λύσεων για να αποφευχθεί η βία αλλά και το να καταλάβει το παιδί- θύτης πώς ένιωσε το παιδί- θύμα, ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να ενθαρρύνει την έννοια της ενσυναίσθησης. Τα παιδιά με αυτούς τους τρόπους προβληματίζονται, μπαίνουν στη θέση των άλλων και ίσως μόνο έτσι να καταλάβουν το τι έχουν προκαλέσει. Το να βρει το παιδί μόνο του τρόπους επίλυσης του προβλήματος και να σκεφτεί εναλλακτικές αποδεκτές αντιδράσεις το βοηθάει να γίνει υπεύθυνο των πράξεών του και να αντιληφθεί τη σημασία κυριαρχίας και ελέγχου των παρορμήσεών του, αλλά και τη σημασία του σεβασμού των δικαιωμάτων του άλλου, καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική του σκέψη.

Αντώνης Διακάκης

Ο ερωτήσεις που τοποθετούν τον θύτη στην αντίθετη θέση μπορεί να είναι αποτελεσματικές, ώστε να βιώσει τις συνέπειες της πράξης του μέσα από τα συναισθήματα του άλλου, και όχι μόνο με τις τιμωρίες που απλώς αναπαράγουν τη

βία, ιδίως όταν είναι υπερβολικές. Η πιο εύστοχη είναι η ερώτηση για το πώς μπορεί να προληφθεί ένα νέο κρούσμα, καθώς αντιμετωπίζει τον θύτη ως υπεύθυνο πρόσωπο, αποφεύγοντας να τον μειώσει.

Ιωάννα Μπαφαλούκου, Γρηγόρα Άννα, Σιδέρη Αγγελική

Βλέποντας ο εκπαιδευτικός τους δυο μαθητές να μαλώνουν στο προαύλιο του σχολείου θα πρέπει να το αντιμετωπίσει ψύχραιμα και ήρεμα χωρίς να χρησιμοποιήσει έντονο τόνο, ειρωνεία, και εκφράσεις που θα κάνουν τα παιδιά να αισθανθούν ενοχές και κυρίως χωρίς να χρησιμοποιήσει την τιμωρία ως λύση.

Αντίθετα, αυτό που θα βοηθήσει πολύ είναι ο εκπαιδευτικός να δώσει την ευκαιρία στα αγόρια να εξηγήσουν τους λόγους που τους οδήγησαν μέχρι εκεί, να μιλήσουν, να προβληματιστούν, να μπουν στη θέση του άλλου και να βρουν τρόπους για να μην επαναληφθεί κάτι παρόμοιο.

ΑΝΔΡΙΩΤΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΝΤΙΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ ΑΝΤΙΓΟΝΗ,
ΧΑΛΚΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Σε γενικές γραμμές η επιθετικότητα, η ποινή που δε συνδέεται με την πράξη και η ειρωνία από τον εκπαιδευτικό δεν βοηθούν στην επίλυση του προβλήματος. Οι φράσεις που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς για την αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων και την αποφυγή νέων είναι οι εξής :

«Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

«Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Με τις φράσεις αυτές ανοίγει ένας διάυλος επικοινωνίας με το παιδί θύτη, του δίνεται η ευκαιρία να λάβει υποστήριξη και να καταλάβει και το ίδιο για ποιους λόγους λειτουργεί έτσι, και σαφώς του δίνεται η δυνατότητα να εκφράσει τα συναισθήματα του και να ενισχύσει την ενσυναίσθηση του. Όλα τα παραπάνω συντελούν όχι μόνο στην εκτόνωση του συγκεκριμένου περιστατικού που έπεσε στην αντίληψη του εκπαιδευτικού αλλά και στην γενικότερη αλλαγή της στάσης του θύτη μακροπρόθεσμα

Αντώνης Λαμπρόπουλος

Πρέπει να επιλέγουμε στρατηγικές μεθόδους που να προβληματίζουν τους μαθητές ώστε να καταλάβει ο θύτης τα αισθήματα του θύματος. Η ενσυναίσθηση σίγουρα θα βοηθήσει στον προβληματισμό

Αθηνά Σούλη, Γιάννης Παναγιώτου, Ειρήνη Αρμένη, Ανδριάνα Εικοσιπεντάκη

Οι πιο λειτουργικές αντιδράσεις είναι οι εξής:

«Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

Έχει το στοιχείο του αιφνιδιασμού και εστιάζει στο ότι το να τον χτυπήσει ήταν μια μόνο επιλογή ανάμεσα σε άλλες.

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

Εστιάζει στην επίλυση κατ' ιδίαν, χωρίς τους θεατές του συμβάντος, και στην επιθυμία του εκπαιδευτικού να βρεθεί λύση με ομαλό τρόπο.

«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»

Μπες στη θέση του. Ποια συναισθήματα προκάλεσε αυτό που έγινε; Ενσυναίσθηση.

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

Ενδιαφέρον για τη γνώμη του παιδιού. Συμμετοχή του στην επίλυση. Ίσως αυτή η ερώτηση να είναι κατάλληλη για πιο μετά, αφού έχει ξεπεραστεί ο θυμός.

«Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Μπες στη θέση του. Ενσυναίσθηση.

Οι μη λειτουργικές αντιδράσεις είναι:

«Η τιμωρία σου είναι στέρηση όλων των επόμενων διαλειμμάτων».

Επιφανειακή αντιμετώπιση “εν βρασμώ”.

«Κοίτα τι έκανες! Απαράδεκτη συμπεριφορά!»

Δημιουργία ενοχών, χωρίς διάθεση να βρεθεί λύση.

«Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό!»

Ειρωνική διάθεση. “Εσύ πάντα τέτοια κάνεις και δεν πιστεύω ότι μπορείς να αλλάξεις”

Καταδικασμένη σε αποτυχία η αντίδραση. Δημιουργεί “ετικέτα” στον μαθητή.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΦΑΣΟΛΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΤΣΑΠΡΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΝΤΕΛΛΑΚΗ

Κατά τη γνώμη μου οι καταλληλότερες εκφράσεις του εκπαιδευτικού είναι οι εξής:

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα», «Πώς νομίζεις ότι ένωσε;», «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;», «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;».

Οι προτάσεις αυτές δείχνουν τη διάθεση του εκπαιδευτικού να κατανοήσει το πρόβλημα που προέκυψε και να το συζητήσει με τα παιδιά, προκειμένου να το λύσουν από τη βάση του. Προσπαθεί να δώσει χώρο και χρόνο στο θύτη να σκεφτεί τις πράξεις του, καθώς και να του αναπτύξει την ενσυναίσθηση, προκαλώντας τον να

μπει στη θέση του άλλου παιδιού και να κατανοήσει τόσο το συναίσθημά του όσο τη θέση στην οποία βρέθηκε. Επίσης, του δίνει την ευκαιρία να αναπτύξει μόνος του σκέψεις σχετικά με το πώς θα μπορούσε να αποφευχθεί όλη αυτή η συμπεριφορά του. Του δίνει την ευκαιρία να σκεφτεί σε τι δραστηριότητες θα μπορούσε να μεταθέσει την ενέργειά του αυτή, ή το θυμό του, ούτως ώστε να μην ξαναεπιτεθεί σε συμμαθητή του. Το γεγονός αυτό, κάνει το παιδί να νιώθει αποδεκτό από τον εκπαιδευτικό, τόσο τον ίδιο όσο και το συναίσθημά του. Έτσι, χωρίς να νιώθει πως υποτιμάται, ενδέχεται όντως να σκεφτεί έναν εναλλακτικό τρόπο έκφρασης του θυμού του.

ΟΜΑΔΑ:

1. Μαρία Ζευγώλη
2. Μαρία Νεκταρία Κώτσου
3. Εμμανουέλα Λυκουροπούλου

Είναι γεγονός ότι οι αυστηρές ποινές και οι τιμωρίες στη σημερινή σχολική κοινωνία δε βοηθάνε στην επίλυση του προβλήματος και δεν ανταποκρίνονται στην πραγματική αιτία που οδήγησε τον θύτη να πράξει με αυτόν τον τρόπο. Εκπαιδευτικός που προτείνει ποινές χωρίς να κάνει διάλογο με θύτες και θύματα δε συνεισφέρει στη σωστή επικοινωνία και στην καθιέρωση σχολικού κλίματος κατάλληλου για τους μαθητές. Αντιθέτως η αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού που συζητάει το πρόβλημα και προσπαθεί να βάλει τον θύτη στη θέση του θύματος είναι πιο ενδεδειγμένη και βοηθάει στη σωστή επίλυση του προβλήματος. Ο διάλογος έχει καλύτερα αποτελέσματα και φέρνει την ηρεμία στη σχολική κοινότητα.

Χρήστος Γιώβος, Αικατερίνη Πατσού, Πέτρου Μικαέλα

Κατάλληλα παραδείγματα λεκτικής επικοινωνίας:

Εκπαιδευτικός: «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

Εκπαιδευτικός: *«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».*

Εκπαιδευτικός: *«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»*

Εκπαιδευτικός: *«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»*

Εκπαιδευτικός: *«Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»*

Ποιες αντιδράσεις εκπαιδευτικών μπορούν να βοηθήσουν:

Η ψυχραιμία και η ηρεμία των εκπαιδευτικών την ώρα του περιστατικού μπορούν να βοηθήσουν στην αποκλιμάκωση. Ο εκπαιδευτικός καλώντας σε συζήτηση τους μαθητές δείχνει το ενδιαφέρον του για επικοινωνία και έναν τρόπο επίλυσης των διαφορών που δεν περιλαμβάνει βία ή υποτίμηση. Τοποθετεί τους μαθητές μπροστά στην ευθύνη των επιλογών τους και μπορεί να ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση των παιδιών. Γι' αυτό η τιμωρία και οι ειρωνείες δεν βοηθούν. Η συζήτηση σε τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να έχει τον πρώτο λόγο. Τόσο με τον θύτη αλλά και το θύμα, όπως και με τους γονείς και τους συμμαθητές τους. Επίσης η βοήθεια του συλλόγου και του διευθυντή είναι χρήσιμη για την αντιμετώπιση αλλά κυρίως την πρόληψη της βίας στα σχολεία.

ΓΟΥΡΝΙΚΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ - ΛΑΜΠΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ

Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα.

Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;

Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;

Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε εσένα;

Οι παραπάνω προτάσεις ενθαρρύνουν το δημιουργικό διάλογο και την έκφραση συναισθημάτων ενώ δίνουν την ευκαιρία στο μαθητή να σκεφτεί τη θέση του άλλου και να κάνει προτάσεις ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη παρόμοιων περιστατικών.

Ζηλιαναίου Αφροδίτη, Κελεπούρη Χρυσούλα, Παπαθανασίου Χρυσούλα

(α) «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

(β) «Πώς νομίζεις ότι ένωσε;»

(γ) «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

(δ) «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».

(ε) «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

Τα παραπάνω ερωτήματα είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς με το (α) καλεί το μαθητή να συναισθανθεί την ευθύνη που απορρέει από την επιλογή του να χρησιμοποιήσει βία, για να λύσει τη διαφορά του. Προς την κατεύθυνση της ενσυναίσθησης είναι το (β) και (γ) ερώτημα με τα οποία καλεί το μαθητή να μπει στη θέση του συμμαθητή του και να συναισθανθεί τα αρνητικά αισθήματα που προκάλεσε σε εκείνον, ώστε να μην επαναλάβει την πράξη του. Το (δ) ερώτημα θέτει το μαθητή στη θέση του αναζητητή μιας λύσης που δεν έχει να κάνει με τη βία και ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να το βοηθήσει. Το (ε) ερώτημα συνδράμει το (γ) στην εύρεση λύσης κάνοντας το μαθητή να ενδοσκοπήσει, για να βρει τα αίτια της αντίδρασής του.

Κουτσιούμπα Α., Μελισή Π., Καρασαββίδου Η.

Το να μαλώνουν, κυρίως δυο αγόρια σε σχολικό χώρο, είναι αρκετά συχνό φαινόμενο. Στην περίπτωση αυτή ο εκφοβισμός και η βία είναι ατομικό φαινόμενο, εμφανίζεται ανάμεσα στο θύτη και στο θύμα. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τους παράγοντες που οδήγησαν τα δυο παιδιά σε τέτοια συμπεριφορά, για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των δυο μαθητών. Είμαστε αντίθετοι με τις ποινές-τιμωρία, θεωρούμε πως δεν είναι αποτελεσματικές, όμως θα πρέπει να υπάρχουν κυρώσεις στους μαθητές -θύτες. Να υπάρχουν ξεκάθαροι κανόνες για τη λειτουργία της σχολικής κοινότητας και ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τα δικαιώματά τους. Να ενθαρρύνουμε το διάλογο και την επικοινωνία μεταξύ μαθητών - εκπαιδευτικών, να μην κρίνουμε εύκολα και απευθύνουμε κατηγορίες (κοίτα τι έκανες,

απαράδεκτη συμπεριφορά...)). Με προγράμματα και βιωματικά εργαστήρια να βελτιώσουμε τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών αλλά να εκπαιδεύουμε και εμείς με σκοπό την πρόληψη του εκφοβισμού. Να αποφεύγουμε την ειρωνεία τις απειλές και τη δημόσια διαπόμπευση (για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς...) Πιστεύουμε πως η συνεργατική στρατηγική μάθησης ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ μαθητών, αναπτύσσεται θετικό κλίμα και επομένως οι μαθητές μαθαίνουν σε αυτό, στην ενσυναίσθηση και την ομαδική δουλειά. Όλα τα μέλη εξαρτώνται αμοιβαία το ένα από το άλλο. Η τοποθέτηση του παιδιού – θύμα στη θέση του άλλου , είναι η κατάλληλη περίπτωση στο σενάριο μας.

ΟΜΑΔΑ: ΜΠΙΤΣΑΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΜΠΡΟΥΒΑΛΗ ANNA-MΑΡΙΑ

ΣΑΒΙΓΚΟΥ ΜΑΡΙΑΝΘΗ

σύμφωνα με την εμπειρία μας τα πιο κατάλληλα παραδείγματα λεκτικής επικοινωνίας είναι:

1) εκπαιδευτικός: Πως και αποφάσεις να τον χτυπήσεις;

Με αυτό το παράδειγμα ο εκπαιδευτικός απευθύνεται στο παιδί- θύτη με τέτοιο τρόπο ώστε να καταφέρει να τον προσεγγίσει και να βάλει το παιδί στη θέση να σκεφτεί για πιο λόγο έκανε τη συγκεκριμένη πράξη. Να αναλάβει το παιδί την ευθύνη για την πράξη του. Βέβαια, μπορεί με αυτή την προσέγγιση να πει ψέμματα το παιδί στον εκπαιδευτικό και το φαινόμενο να επαναληφθεί στο μέλλον.

2) εκπαιδευτικός: Θα πρέπει να πάμε τώρα μαζί στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο για να λύσουμε το πρόβλημα.

Με κατάλληλη συζήτηση, ανάμεσα στο παιδί και μιας ομάδας εκπαιδευτικών, που το παιδί μπορεί να εμπιστευθεί μπορεί να βρεθεί η πηγή της προβληματικής συμπεριφοράς του και με την υποστήριξη των γονιών και ίσως και κάποιων

εξωτερικών φορέων (όπως ψυχολόγου) μπορεί να επέλθει και μερική αν όχι ολική επίλυση του προβλήματος.

3) εκπαιδευτικός: Πως νομίζεις ότι ένοιωσε; (παρόμοια ερώτηση εκπαιδευτικού είναι και η : Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο και σε σένα;).

Με αυτό το παράδειγμα δίνεις τη δυνατότητα στο παιδί θύτη να βάλει τον εαυτό του στη θέση του παιδιού -θύματος και να σκεφτεί το πως νιώθει το παιδί - θύμα. Μετά μέσα από τη συζήτηση το παιδί καταλαβαίνει τις πράξεις του και επιλέγει την επόμενη συμπεριφορά του. Αν είναι αρκετά ώριμο θα καταλάβει τις συνέπειες των πράξεών του.

4) εκπαιδευτικός: Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει για να μην επαναληφθεί;

Εδώ ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στο παιδί το περιθώριο να σκεφτεί τις πράξεις του και να μπορέσει να βρει εναλλακτικούς τρόπους να συμπεριφερθεί για την αποφυγή της βίαιης συμπεριφοράς `

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ (ατομικά)

Πώς και αποφάσεις να τον χτυπήσεις; Είναι ένα είδος λεκτικής επικοινωνίας που συχνά χρησιμοποιούμε σε περιστατικά σωματικής βίας με στόχο τη συζήτηση και την αποφόρτιση των παιδιών ώστε σταδιακά να βρεθεί λύση στη μεταξύ τους διένεξη. Δεν είχα σκεφτεί ότι ένα από τα μηνύματα που μπορεί να περάσει στο παιδί είναι και η επιλογή και η αναζήτηση ευθυνών. Τώρα πια θα το χρησιμοποιώ ακόμα περισσότερο και κατά τη διάρκεια της συζήτησης θα επικεντρώνομαι περισσότερο σε αυτά τα δύο.

Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο να λύσουμε το πρόβλημα. Προσωπικά πιστεύω ότι αν κάποιος καθηγητής μου έλεγε κάτι τέτοιο θα τσακωνόμουν κάθε μέρα στο διάλειμμα. Τι υπέροχος τρόπος να πεις σε δυο παιδιά που μόλις έχουν τσακωθεί και είναι θυμωμένα και οργισμένα ότι είσαι δίπλα τους και θες να τα βοηθήσεις. Όχι μόνο αντιμετωπίζεται το περιστατικό βίας αλλά βοηθάμε και στην επίλυση της σύγκρουσης.

Η τιμωρία σου είναι στέρηση όλων των επόμενων διαλειμμάτων Πολύ ψυχρός, αδιάφορος και τιμωρητικός τρόπος αντιμετώπισης. Δυστυχώς, κάνοντας την αυτοκριτική μου, τον έχω χρησιμοποιήσει και εγώ κάποιες φορές. Δεν είναι καθόλου κατάλληλος για την αντιμετώπιση βίαιης συμπεριφοράς και ειδικά σε παιδιά νηπιακής ηλικίας. Δεν λύνει κανένα πρόβλημα και καμία σύγκρουση μεταξύ των παιδιών.

Πώς νομίζεις πως ένοιωσε; Είναι κατάλληλος τρόπος αντιμετώπισης ενός βίαιου περιστατικού, ειδικά στη νηπιακή και πρώτη παιδική ηλικία που το παιδί ακόμα δυσκολεύεται να μπει στη θέση του άλλου και να την κατανοήσει. Θέτει τις βάσεις

της ενσυναίσθησης για να μπορέσει αργότερα το παιδί να νιώσει, να αναγνωρίσει και να 'βιώσει' τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές των άλλων.

Κοίτα τι έκανες! Απαράδεκτη συμπεριφορά! Άλλος ένας επικριτικός και τιμωρητικός λόγος, σχεδόν δικτατορικός, που δεν ρωτάει πως και γιατί παρά μόνο κατηγορεί και δημιουργεί ενοχές.

Τί νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί; Ένας τρόπος που το παιδί αντιμετωπίζεται σαν ολοκληρωμένη προσωπικότητα που μπορεί μόνο του να βρει έναν άλλο τρόπο επίλυσης της σύγκρουσης. Δείχνουμε εμπιστοσύνη στο παιδί και πίστη στην προσωπικότητά του.

Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό! Η ειρωνεία και η ηθική και νοητική απαξίωση του παιδιού που ενέχει αυτή η φράση, θα έπρεπε να οδηγούν και τον εκπαιδευτικό στον... διευθυντή!

Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα; Πολύ καλό παράδειγμα λεκτικής επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικό και μαθητή ειδικά όταν το παιδί απαντήσει ' 'μου το έχουν κάνει και εμένα' '

ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΚΙΟΥΣΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

Κατάλληλα παραδείγματα λεκτικής επικοινωνίας:

Εκπαιδευτικός: «*Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;*»

Εκπαιδευτικός: «*Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα.*»

Εκπαιδευτικός: «*Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;*»

Εκπαιδευτικός: «*Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;*»

Εκπαιδευτικός: «*Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;*»

Με τα παραπάνω παραδείγματα λεκτικής επικοινωνίας, προβάλλεται ο καταλληλότερος τρόπος για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Εγκαταλείπονται πρακτικές που έχουν τιμωρητικό χαρακτήρα, αποτελούν απλώς επίπληξη ή πρακτικές με ειρωνική διάθεση και αρνητικό σχολιασμό των πράξεων. Με τα παραπάνω παραδείγματα που απομονώνονται από τη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να εντοπίσει τη ρίζα της διένεξης, περνάει το μήνυμα ότι πρόκειται για μια πράξη αποδοκιμαστέα, προσπαθεί να καλλιεργήσει στους μαθητές την ενσυναίσθηση, προτρέποντάς τους να μουν ο

ένας στη θέση του άλλου και προσπαθεί να θέσει τις βάσεις για μια δημοκρατική και βάσει διαλόγου αντιμετώπιση του προβλήματος.

Βαμβακούση Χριστίνα

Γκρίμπας Βασίλειος

Κουτούλης Κωνσταντίνος

Τυφλιώρη Ασπασία

Στη συγκεκριμένη περίπτωση θα επιλέγαμε τα παρακάτω δείγματα λεκτικής επικοινωνίας:

- Ø Εκπαιδευτικός: «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»
- Ø Εκπαιδευτικός: «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».
- Ø Εκπαιδευτικός: «Πώς νομίζεις ότι ένιωσες;»
- Ø Εκπαιδευτικός: «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»
- Ø Εκπαιδευτικός: «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Στις παραπάνω φράσεις οι κοινοί παρονομαστές φαίνεται να είναι η ηρεμία, η ενσυναίσθηση και το ειλικρινές ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού τόσο για το περιστατικό όσο και για τα αισθήματα των παιδιών. Επίσης, προσπαθεί να βοηθήσει τους μαθητές να ανακαλύψουν μη βίαιους τρόπους διαχείρισης του εκνευρισμού τους δείχνοντάς τους, παράλληλα, το σωστό τρόπο λεκτικής επικοινωνίας με γαλήνιο και μη υποτιμητικό τρόπο. Ακόμη, δείχνει σεβασμό στην προσωπικότητά τους, καλώντας τους να λύσουν το πρόβλημα στο γραφείο. Τέλος, με προτάσεις αυτής της λογικής δείχνει σεβασμό, ειλικρινές ενδιαφέρον, προσπάθεια επικοινωνίας και επίλυσης των διαφορών, προάγει την επικοινωνία και την ενσυναίσθηση των παιδιών και δημιουργεί τις βάσεις για τη συνέχιση της συζήτησης και τη δημιουργία προβληματισμού γύρω από το θέμα.

Σε συνέχεια αυτών των εκφράσεων, θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων, να προκαλέσει συζητήσεις και προβληματισμό τόσο στο σύλλογο διδασκόντων όσο και με τον σύλλογο γονέων και να συνδιοργανώσει σεμινάρια ή και ημερίδες σχετικά με τη σχολική βία και εκφοβισμό και την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων.

Γεωργιάδου Φωτεινή - Θεολογίτου Μαριάννα

Στη συγκεκριμένη περίπτωση θα επέλεγα κάποιο ή κάποια από τα παρακάτω:

Εκπαιδευτικός: «Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

Εκπαιδευτικός: «Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».

Εκπαιδευτικό: «Πώς νομίζεις ότι ένιωσες;»

Εκπαιδευτικός: «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

Εκπαιδευτικός: «Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Σε όλες αυτές τις φράσεις υπάρχει η αίσθηση της παύσης πρώτα και έπειτα της ήρεμης συζήτησης. Επίσης ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να μεταφέρει στην αντίθετη θέση το παιδί για να σκεφτεί και τις δύο καταστάσεις. Δεν προσβάλει το παιδί ούτε προσωπικά ούτε μπροστά σε άλλους και δείχνει τη διάθεση του να βοηθήσει την κατάσταση.

Η σωστή λεκτική επικοινωνία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές δίνει το χρόνο στο παιδί να ηρεμήσει, να έρθει στη θέση του άλλου να συνειδητοποιήσει τις ευθύνες του και να επαναπροσδιορίσει τη θέση του.

Στέφου Άννα

Στην περίπτωση που μελετούμε η 1η , 2η , 4η, 6η και 8η μορφή λεκτικής επικοινωνίας που προτείνονται είναι θετικές και μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στη διαχείριση επεισοδίων στα οποία εμπλέκονται μαθητές που συμπεριφέρθηκαν με λανθασμένο τρόπο.

Ο εκπαιδευτικός σέβεται το παιδί, δεν το ειρωνεύεται, δεν το προσβάλει, δεν κρατά έντονη και εχθρική στάση, έτσι δίνει καταρχάς το παράδειγμα της μη βίαιης συμπεριφοράς.

Τον καλεί όμως με διακριτικότητα σε ιδιαίτερο χώρο και όχι κοινή θέα, να επεξεργαστεί το επεισόδιο που προκάλεσε από άλλες οπτικές γωνίες, όπως για παράδειγμα από τη θέση του θύματος και των συναισθημάτων που βίωσε εξ αιτίας του ή από την σκοπιά της επανόρθωσης των συνεπειών της ενέργειάς του.

Του δίνει επίσης τη δυνατότητα να βάλει κάτω από τον μεγεθυντικό φακό τον ίδιο του τον εαυτό, να αναζητήσει τα πραγματικά κίνητρα της πράξης του, να αντιληφθεί ποια είναι η εικόνα που έχει για τον εαυτό του και ποια αυτή που θα ήθελε να έχει, τον καλεί λοιπόν να συνειδητοποιηθεί και να

κάνει άλλες επιλογές.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία επίσης ο εκπαιδευτικός μπορεί να ανιχνεύσει τι είδους υποστήριξη μπορεί να χρειάζεται το παιδί που εκδήλωσε μια βίαιη συμπεριφορά.

Έτσι αυξάνεται η πιθανότητα να οδηγηθεί σε μια ουσιαστική λύση η προβληματική κατάσταση και να περιοριστεί το ενδεχόμενο να επανεμφανιστεί μια ανάλογη συμπεριφορά . Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να επιτευχθεί αντιδράσεις από τη μεριά των εκπαιδευτικών όπως στις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Ομάδα

Μ.Καλλίνωση, Ε. Παρασchiάκου, Α. Βαχαράκιδου

Οι εκφράσεις εκπαιδευτικού που επικροτούμε με την όση εμπειρία μας στο θέμα είναι όσες δίνουν την δυνατότητα στο παιδί να νιώσει ότι έχει κάθε φορά τόσο την υποχρέωση όσο και ελευθερία να επιλέξει μια συμπεριφορά δράσης ή αντίδρασης δίχως να παραβιάζει ή προσβάλλει την αντίστοιχη ελευθερία του άλλου μαθητή. Παράλληλα οι φράσεις αυτές καλλιεργούν την εν-συναίσθηση των πράξεων και λεγόμενων του. Οι παρακάτω φράσεις υπογραμμίζουν την ευθύνη επιλογής, δίνουν την δυνατότητα ανάκλησης μιας παρορμητικής δράσης και δημιουργούν την αίσθηση ευθύνης πράξεων και σεβασμού σε κανόνες συμπεριφοράς που διέπουν αρμονικές σχέσεις στο σχολείο.

«Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις»

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί ένα τρόπο να λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε»

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί»

Ελένη Πολύζου

Αναμφίβολα οι εκφράσεις όπως “Κοίτα τι έκανες! Απαράδεκτη συμπεριφορά!” ή «Για να δούμε τώρα τι θα σκεφτείς για να το εξηγήσεις αυτό!» κτλ δημιουργούν μία λάθος εικόνα στο παιδί καθώς υπάρχει έντονο το στοιχείο της τιμωρίας και της ειρωνείας χωρίς να προωθούν την ενσυναίσθηση και την ηρεμία στη λήψη αποφάσεων σε κρίσιμες στιγμές προβληματισμού. Αντιθέτως με άλλες εκφράσεις όπως για παράδειγμα «Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;» ή «Πως νομίζεις πως ένωσε» κτλ προωθείται η κριτική σκέψη του παιδιού και η σωστή συναισθηματική και λεκτική επικοινωνία του παιδιού με τον εκπαιδευτικό καθώς υπάρχει το ενδιαφέρον για μία ήρεμη επίλυση του προβλήματος μέσω της συζήτησης.

ΑΝΔΡΙΩΤΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΝΤΙΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ ΑΝΤΙΓΟΝΗ,
ΧΑΛΚΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Σε γενικές γραμμές η επιθετικότητα, η ποινή που δε συνδέεται με την πράξη και η ειρωνία από τον εκπαιδευτικό δεν βοηθούν στην επίλυση του προβλήματος. Οι φράσεις που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς για την αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων και την αποφυγή νέων είναι οι εξής :

«Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

«Πώς νομίζεις ότι ένωσε;»

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

«Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Μαραγκός Νικόλαος

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση είναι η χρήση των παρακάτω προτάσεων που έγινε στην μελέτη περίπτωσης

«Πώς και αποφάσισες να τον χτυπήσεις;»

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα»

«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;»

«Θα σου άρεσε να έκαναν το ίδιο σε σένα;»

Με αυτό τον τρόπο μαθαίνουν οι μαθητές να αντιμετωπίζουν καταστάσεις με διαφορετικό τρόπο

Πρέπει να επιλέγουμε στρατηγικές μεθόδους που να προβληματίζουν τους μαθητές ώστε να καταλάβει ο θύτης τα αισθήματα του θύματος. Η εν-συναίσθηση σίγουρα θα βοηθήσει στον προβληματισμό

Γαλιάτσου Σοφία

«Θα πρέπει τώρα να πάμε στο γραφείο και να βρούμε μαζί έναν τρόπο λύσουμε αυτό το πρόβλημα».

Ο μαθητής καταλαβαίνει ότι υπάρχει κάποιος που ενδιαφέρεται και θα ασχοληθεί μαζί του, θα συζητήσει και θα βρεθεί η λύση.

«Πώς νομίζεις ότι ένιωσε;»

Προσπαθεί ο καθηγητής να βάλει τον θύτη στη θέση του θύματος. Έτσι, ίσως κατανοήσει την πράξη του.

«Τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να γίνει, για να μην επαναληφθεί;» Του δίνει τη δυνατότητα να αναζητήσει λύσεις εναλλακτικές, ώστε να μην καταφύγει στη βία.